

STÁTNÍ SPRÁVA V OCHRANĚ VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ (OVZ)

Mgr. Aleš Peřina, Ph.D.

Ústav ochrany a podpory zdraví

HISTORIE

- Zákon č. 4/1952 Sb. o hygienické a protiepidemické péči
 - K plnění úkolů v péči o zdravé životní a pracovní podmínky, výživu lidí, zdravý vývoj mládeže a v boji proti přenosným nemocem se zřizují orgány hygienické služby
 - Hlavní hygienik
 - Krajský hygienik
 - Okresní hygienik

HISTORIE

- Zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu
 - Zdraví jako nejvyšší společenská hodnota
 - Vytváření a ochrana zdravých životních podmínek
 - Ovzduší, voda, půda, obytné budovy (Hygiena obecná a komunální)
 - Výživa (Hygiena výživy)
 - Vývoj dětí a dorostu (Hygiena dětí a dorostu)
 - Pracovní prostředí (Hygiena práce)
 - Zvládání přenosných nemocí (Protiepidemické oddělení)
 - Zabezpečování zdravotnických služeb
 - Jednotný systém zdravotnických služeb tvoří zařízení hygienické služby a zařízení léčebně preventivní péče. Zařízení zřizují a řídí okresní a krajské národní výbory jako ústavy národního zdraví (OÚNZ, KÚNZ)
 - Závazný posudek hygienické služby byl nezbytný:
 - K projektování staveb, závodů
 - K zaváděným technologiím, výrobě potravin
 - Umístování škol v přírodě aj.
 - Výchova ke zdravému způsobu života

SOUČASNOST

- Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů
 - Upravuje práva a povinnosti osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví
 - Stanoví soustavu orgánů ochrany veřejného zdraví, jejich působnost a pravomoc
- Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života.
 - Pojmy *zdraví* × *veřejné zdraví*
- Hodnocením zdravotních rizik je kvalitativní a kvantitativní posouzení míry závažnosti zátěže populace vystavené rizikovým faktorům životních a pracovních podmínek a způsobu života.

PRINCIPY

1. Preventivní působení proti působení rizikových faktorů

- Odstranění všech rizik by znamenalo neúnosnou ekonomickou zátěž
- Koncept snižování rizik na obecně přijatelnou úroveň (příklad: chemické karcinogeny jsou přijatelné, není-li odhad počtu postižených osob konzervativní metodou větší než 1:1.000.000)

2. Postupy založené na vyhodnocení zdravotního rizika

- Identifikace nebezpečnosti, vztah dávka/účinek, hodnocení expozice, charakterizace rizika, nejistoty odhadu.

3. Uplatňování zásady předběžné opatrnosti

- Pokud je zjištěna možnost škodlivých účinků na zdraví, ale přetrvává vědecká nejistota, je možné uplatňovat přiměřená opatření, dokud nebudou k dispozici komplexnější údaje.

4. Informování a účast veřejnosti

- Sdělování o riziku – interaktivní výměna informací a stanovisek

5. Mezioborová spolupráce

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY V OVZ

- Ministerstvo zdravotnictví (MZ)
- Krajské hygienické stanice (KHS)
- Státní zdravotní ústav a Zdravotní ústavy (SZU a ZU)
- Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo dopravy a krajské úřady
 - Činnosti ve vztahu k ovzduší, vodě, půdě, hluku aj. jako monitorování, zjišťování příčin, vydávání povolení, dozor v rozsahu svých kompetencí
 - Spolupráce s MZ, KHS, SZU a ZU ve věci hodnocení vlivu na zdraví osob
- Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra
 - Zajišťují úkoly v ozbrojených složkách a bezpečnostních sborech státu, které jinak v civilním sektoru náležejí do kompetencí MZ, KHS, SZU a ZU

ÚKOLY MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

- Zřizuje se služební místo **hlavního hygienika České republiky**, který má postavení náměstka; ve věcech ochrany veřejného zdraví vystupuje hlavní hygienik České republiky jako orgán Ministerstva zdravotnictví. Hlavního hygienika České republiky jmenuje vláda.
- Úkoly
 - Řídí a kontroluje výkon státní správy v ochraně veřejného zdraví a vytváří zdravotní politiku státu, vč. programů prevence.
 - Řídí a kontroluje krajské hygienické stanice a rozhoduje o opravných prostředcích proti rozhodnutím KHS.
 - Jmenuje a odvolává ředitele KHS, SZU a ZU
 - Stanoví zásady a postupy hodnocení a řízení zdravotních rizik a zásady monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek
 - Nařizuje ochranná opatření, sestavuje očkovací programy, dává povolení k mimořádnému očkování
 - Usměňuje činnost Ministerstva vnitra a ministerstva obrany v otázkách OVZ

POSTAVENÍ A ÚKOLY KHS

- Krajské hygienické stanice jsou správními úřady. V čele krajské hygienické stanice je ředitel. Zřizují se ve všech krajských městech s územními pracovišti v okresních městech
 - Krajská hygienická stanice Jihomoravského kraje se sídlem v Brně, Jeřábkova 4, územní pracoviště Blansko
- Vykonává státní zdravotní dozor nad dodržováním zákazů a plněním dalších povinností stanovených platnými právními předpisy
- Provádí epidemiologické šetření a opatření k předcházení vzniku a zamezení šíření infekčních onemocnění
- Stanoví hygienické limity faktorů pracovního prostředí, pokud tento není stanoven v příslušném právním předpise
- Od 1. května kalendářního roku monitorovací kalendář a v monitorovacím kalendáři určí četnost odběrů vzorků vody, jejich rozložení na dobu koupací sezóny, místa odběru vzorků vody, popř. vyhlásí zákaz koupání.

- Dříve: preventivní hygienický dozor × běžný hygienický dozor
- Nyní: vydávání rozhodnutí × státní zdravotní dozor

VYDÁVÁNÍ ROZHODNUTÍ

- Administrativní činnost, která doplňuje soustavu státní správy v oblastech
 - Územního plánování (Environmental Impact Assessment – EIA)
 - Vytváření a ochrana zdravých životní podmínek a životního prostředí
 - <http://portal.cenia.cz>
 - Integrované prevence znečištění (Integrated Pollution Prevention and Control - IPPC)
 - Podpora BAT (Best Available Techniques) v průmyslové výrobě a zemědělství s ohledem na snižování zátěže životního prostředí
 - <http://www.ippc.cz>
- Další problematika hraniční nebo nezařazená:
 - Hluk, neionizující záření, bezpečnost potravin, GMO, nemoci z povolání...

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ DOZOR

- SZD vykonávají krajské hygienické stanice podle kontrolních plánů.
- SZD je nástrojem pro dozor nad plněním povinností stanovených k ochraně veřejného zdraví platnými právními předpisy.
- Vybrané pravomoci pracovníků SZD:
 - Mohou uložit zajištění zpracování hodnocení zdravotních rizik osobě, jejíž činnost je nebo může být zdrojem takového rizika (u držitele autorizace)
 - Mohou nařídit opatření směřující vůči osobě, která je zdrojem nákazy nebo bacilonosičem, s výjimkou léčení.
 - Mohou uzavřít provozovnu, zakázat používání zdroje vody, koupacího místa, venkovní hrací plochy, zakázat prodej látky nebo výrobku

PRAVIDLA SZD

- Kontrolovaná osoba považuje za informovanou o zahájení státního zdravotního dozoru předložením služebního průkazu zaměstnance OOVZ.
- Zaměstnanci orgánu ochrany veřejného zdraví jsou oprávněni vstupovat do provozoven. Jsou oprávněni:
 - Odebírat vzorky a provádět měření
 - Nahlížet do dokladů, písemností, záznamů a v nezbytném rozsahu také do zdravotnické dokumentace
 - Pořizovat obrazovou dokumentaci
- Zaměstnanci orgánů ochrany veřejného zdraví jsou povinni zachovávat mlčenlivost.

PRAVIDLA SZD

- Kontrolované osobě je předán protokol o kontrole, proti němuž může kontrolovaná osoba podat námitky ve lhůtě 3 dnů ode dne doručení protokolu o kontrole.
- Sankce
 - Opatření k nápravě nebo pozastavení činností
 - Pokuta až 2.000.000 Kč podnikající osobě, až 3.000.000 Kč při ohrožení veřejného zdraví, až desetinásobek, při opakovaném deliktu. Pokuta je příjmem státního rozpočtu, řízení o pokutě je možno zahájit do 1 roku.

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST V OVZ

- Možnost až trestního řízení dle Trestního zákoníku (z. č. 40/2009 Sb.) , je-li naplněna skutková podstata trestného činu.
 - § 148 Ublížení na zdraví z nedbalosti: kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
 - Nedbalost: trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel
 - a. věděl, že může porušit nebo ohrozit chráněný zájem ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo
 - b. nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

POSTAVENÍ A ÚKOLY SZU A ZU

- Státní zdravotní ústav a zdravotní ústavy (se sídlem v Ústí nad Labem nebo Ostravě, s územními pracovišti) jsou zdravotnickými zařízeními. Statutárním orgánem je ředitel.
- Náplň činnosti:
 - Vyšetřování a měření složek životních a pracovních podmínek
 - Monitoring zdraví a životního prostředí: <http://www.szu.cz/tema/zivotni-prostredi/monitoring-zdravi-a-zivotniho-prostredi>
 - Poradenská činnost, pracovní-lékařské služby, příprava podkladů pro hodnocení a řízení zdravotních rizik (expertízy)
 - Realizace místních programů výchovy ke zdraví
 - Specializovaná diagnostická a ambulantní péče v mikrobiologii, imunologii, alergologii a parazitologii, genotoxikologii a cytogenetice aj.
 - Postgraduální vzdělávání

